

PIERRE-MARIE GY, O. P.

per JOAN BELLAVISTA

Entre els estudiosos de la litúrgia resulta ben conegut el nom del teòleg i historiador de la litúrgia, el dominic P. Gy, del qual ara fem memòria com a membre que fou de la nostra Societat Catalana d'Estudis Litúrgics de l'Institut d'Estudis Catalans. Hi ha format part des del dia que hi entrà l'any 1995 fins al de la seva mort, ocorreguda el 20 de desembre del 2005.

La relació del P. Gy amb els liturgistes catalans ve d'un grapat d'anys enrere i troba la seva explicació en l'amistat nuada en trobades intencionals, com la de Montserrat l'any 1958, i altres vingudes a Catalunya, i pel fet que havíem estat deixebles seus a l'Institut Superior de Litúrgia, a París. En els primers anys de la dècada dels noranta, a proposta de la nostra Societat, va ser invitat a pronunciar unes conferències sobre història de la litúrgia d'època medieval, en l'àmbit de la litúrgia catalano-occitana, a l'Institut d'Estudis Catalans, fet que decidí la seva incorporació a la nostra Societat.

Una evocació de la personalitat, ni que sigui breu, del que ha excel·lit com a especialista de primera fila en el camp de la investigació històrica de la litúrgia, no pot deixar de banda la seva condició de teòleg. No en va el capítol general de l'orde de Predicadors d'Oakland (EUA), l'any 1989, li conferí el grau universitari més alt de l'orde, mestre en teologia. El P. Congar havia dit d'ell que la seva carrera científica i la seva gran erudició descansaven sobre una sòlida formació històrica, amb dedicació especial a l'edat mitjana i a la teologia. L'orde de Predicadors li confià l'any 1967 la tasca de preparar l'aspecte litúrgic de les seves futures constitucions, el *proprium ordinis praedicatorum* i el missal dominicà.

El culte dominic havia nascut a París l'any 1922. La seva mare, Maria Ricci, de família originària de Florència, vinguda a Anglaterra, era d'ascendència jueva, i estava emparentada amb la dominica santa Maria de Ricci, però no s'oposà al baptisme del seu fill i fins se sentia feliç per la seva vocació. El P. Gy va professar a l'orde dels pares dominics l'any 1942. Contribuí al seu ingrés a l'orde la pregària litúrgica en un moment

que, a França, l'orde excel·lia en les celebracions litúrgiques, i on el P. Gy aprengué un gran amor a la litúrgia. Anys abans s'havia preparat intensament en l'estudi del llatí i de la història arran d'un concurs a l'*École des Chartes*, que superà de manera satisfactòria. El 1946 féu els vots solemnes als Estudis de Le Saulchoir (Etiolles), dos anys després d'ésser ordenat prevere. Aquest mateix any publicà el seu primer estudi de naturalesa litúrgica: *L'histoire de l'office des morts chez les Frères Prêcheurs*. Continuà vivint a Le Saulchoir i fou en aquesta mateixa institució acadèmica on preparà la seva tesi doctoral i on va exercir de professor, entre altres matèries, de litúrgia, entre els anys 1949-1959. Com a bon tomista era membre de la Comissió Leonina, equip encarregat de l'edició crítica de les obres de sant Tomàs d'Aquino, i membre de la Société Thomiste.

La seva abundant bibliografia —la llista dels seus escrits ordenada per ell mateix els darrers anys de la seva vida— consta de tres-cents quatre títols, sense comptar la quinzena en curs de publicació, al costat dels estudis sobre la litúrgia dominicana, com darrerament la seva gran col·laboració, *Aux origines de la liturgie dominicaine: le manuscrit Santa Sabina XIV L 1* (2004), que presenta la litúrgia dominicana del temps de sant Tomás. A la llista figuren una colla d'estudis sobre la teologia, sobretot sacramental, de caire tomista, a partir de la seva tesi doctoral: *Le sacrement de l'orde pendant la première période de la scolastique (environs 1135-1235)*. De la seva capacitat d'estar al corrent del món de les publicacions en donen fe els butlletins de litúrgia a *Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques* i *La Maison-Dieu*, on, d'altra banda, publicà molts dels seus estudis. Aquestes mateixes revistes són una expressió de la seva activitat científica, a partir de l'any 1950.

ITINERARI ACADÈMIC

Bona part de la seva vida acadèmica està vinculada amb l'exercici del professorat. La seva condició d'home de ciència aviat el relacionà amb liturgistes influents com A. Rouguet, I. H. Dalmais, Y. Congar, B. Botte, A. G. Martimort, B. Fischer, J. Wagner... Amb la majoria d'ells treballà en la preparació del Concili II del Vaticà, durant la celebració i l'aplicació i en els anys posteriors. Quan l'any 1956 dom Bernard Botte osb acceptà la direcció de l'Institut Superior de París, que acabava de néixer, va triar el nucli constituent que l'havia de sostenir durant anys (Pierre-Marie Gy, Pierre Jounel i Irénée-Henri Dalmais), i des d'aquell moment el P. Gy en fou nomenat vicedirector. Continuà en el càrrec fins que, a l'hora de la seva jubilació, B. Botte li demanà que acceptés la direcció de l'Institut, càrrec que va mantenir entre els anys 1964-1983. En la carta en què Botte li demanava que acceptés la direcció, entre altres raons li escrigué: «Au point de vue scientifique vous êtes le plus qualifié». El P. Gy continuà la

tasca de director simultàniament, durant una colla d'anys, amb la de sotsdirector del Centre de Pastoral Litúrgica, des de l'any 1964. La seva dedicació a l'Institut finí l'any 1993.

Durant els seus llargs anys de direcció de l'Institut Superior de Litúrgia continuà la seva tasca de professor, en un ensenyament molt centrat en la base historicolítúrgica. Sempre atent als estrets lligams entre la litúrgia i la teologia, ja que la primera trobava la consistència en la segona, en l'harmonia resultant de la teologia de la litúrgia. Una solidesa en l'ensenyament que el P. Congar descriu d'aquesta manera. «Sigui als Estats Units, al Canadà, o a Espanya, trobo que els millors liturgistes, els més actius, són els antics alumnes de l'Institut; el subjecte de l'elogi és, naturalment, el director de l'Institut.

L'any 1990 Éditions du Cerf publicà una miscel·lània, *Rituels*, prologada pel P. Y. Congar, que li dedicà l'Institut Catòlic de París, el Centre Nacional de Pastoral Litúrgica, la Província Dominicana de França i el convent de Sant Jacques. A l'homenatge, a part de col·laboracions de liturgistes coneguts d'arreu, també hi ha escrits de grans personalitats eclesiàstiques, acadèmiques i el testimoni dels exalumnes. El mateix any 1990 l'editorial esmentada publicà un recull dels millors treballs del P. Gy amb el títol, *La liturgie dans l'histoire*, bona part dels quals eren de difícil accés.

Uns altres llocs on exercí la docència són la Facultat de Dret Canònic i l'Institut Catòlic de París. Més endavant li confiaren la direcció del Cercle d'Estudis de Doctorat, en la mateixa institució.

Podríem englobar en la seva tasca científica el fet que A. G. Martimort comptés amb el P. Gy entre els membres del primer equip per a la redacció del llibre *L'église en prière* (ed. de 1961), i en l'edició de 1983. En la mateixa línia cal situar el culte investigador en el seu compromís amb el Moviment Ecumènic. Membre molt actiu a l'hora de posar en rodatge la *Societas Liturgica*, una institució internacional de litúrgia amb vocació ecumènica, de la qual fou tercer president elegit en el Congrés d'Estrasburg, l'any 1971, i molt actiu preparant el de Montserrat l'any 1973.

Encara referent a la seva aportació en l'àmbit científic de la litúrgia, és bo recordar que també es deuen al P. Gy els contactes universitaris que han permès la creació de la Secció de Litúrgia Científica, a l'Institut du Recherche et d'Histoire des Textes du Centre de Recherche.

Una altra faceta important del nostre biografiat són els anys de la seva dedicació al treball del Concili II del Vaticà. Expert en la comissió preparatòria i important durant el Concili, esdevindrà, després que aquest conclougué, membre del *Consilium*, encarregat de l'aplicació de la constitució conciliar sobre litúrgia, en la qual havia treballat durant el Concili.

Pel que fa a la reforma postconciliar, durant el període que va del 1964 al 1972, els esquemes en els qual treballà durant la llarga desena

d'anys són més de vint. Els temes més repetits són els sacramentals, les exèquies, la unció dels malalts, el matrimoni, les benediccions, l'*ordo missae*, etc. Durant una trentena d'anys fou consultor de la Congregació del Culte Diví i de la de Sagraments.

Tot i la seva seriositat aparent, era un home distès i d'un humor fi; tots li havíem sentit alguna de les seves fines ironies i de les seves anècdotes. No pas perquè cregui que sigui la millor manera d'acabar sinó perquè l'he llegida aquests dies, no m'estic de contar la següent. Un aspecte del qual no he fet esment són les relacions interessants, i alhora delicades en molts moments, entre ell i Mons. Martimort i el benedictí dom Botte. En els primers anys de l'Institut Superior de Litúrgia, quan dom Botte no volia sentir el mot *litúrgia pastoral*, per por que comprometés l'orientació científica de l'Institut, Mons. Martimort, que era codirector del Centre de Pastoral Litúrgica, tenia una visió més integradora de la qüestió, que coincidia, en bona part, amb la de P. Gy. En la intimitat, aquest darrer, ho sintetitzà amb els mots que va dir per explicar com es trobava ell entre l'aguda personalitat de dom Botte i la de Mons. Martimort: «durant des années j'ai travaillé entre deux lions».

BIBLIOGRAFIA HISTORICOLITÚRGICA DEL
P. PIERRE-MARIE GY O. P.

La bibliografia del P. Pierre-Marie Gy és molt extensa, i ha estat editada en dues publicacions diferents. La primera part, fins a l'any 1990, en la introducció del volum *Rituels. Mélanges offerts au Père Gy O. P.*, París, 1990, p. 29-37. La segona part es troba en la revista *La Maison-Dieu* [París], núm. 246 (2005), p. 115-137. El P. Gy era alhora historiador dels ritus litúrgics, de la teologia medieval i de la incidència de la litúrgia en la pastoral de l'Església. Ha semblat oportú, d'acord amb la temàtica pròpia d'aquesta publicació, només esmentar els seus estudis dedicats estrictament a la història de la litúrgia. Cal també, però, no oblidar que el P. Gy, a més, era el responsable de publicar el *Bulletin de Liturgie* de la *Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques*, en el qual sempre esmentava tot el contingut dels nostres volums de *Miscel·lània Litúrgica Catalana*. La sigla utilitzada en citar els articles, LMD, correspon a la revista *La Maison-Dieu*.

1. «Projets de réforme du bréviaire». LMD, núm. 21 (1950), p. 110-128.
2. «Les rites de la communion eucharistiques». LMD, núm. 24 (1950), p. 141-160.
3. «Le rite sacramentel du mariage et la tradition liturgique». *Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques*, núm. 38 (1954), p. 258-263.
4. «Les funérailles d'après le rituel de 1614». LMD, núm. 44 (1955), p. 70-82.
5. «Le rituel du mariage». *Compagnie de Saint-Sulpice: Bulletin du Comité des Études*, vol 2, núm. 14 (1956), p. 246-266.
6. «Les origines liturgiques du lavement des pieds». LMD, núm. 49 (1957), p. 50-53.
7. «Histoire liturgique du sacrement de pénitence». LMD, núm. 56 (1958), p. 5-21.
8. «Expositiones Missae». *Compagnie de Saint-Sulpice: Bulletin du Comité des Études*, vol. 3, núm. 22 (1958), p. 223-232.
9. «Histoire liturgique du sacrement de confirmation». LMD, núm. 58 (1959), p. 135-145.
10. «Die Segnung von Milch und Honig in der Osternacht». A: FISCHER, B.; WAGNER, J. *Paschatis Sollemnia. Studien zu Osterfeier und Osterfrömmigkeit. Festschrift J. A. Jungmann*. Bâle, Friburg, Viena, 1959, p. 206-212.
11. «Collectaire, rituel, processional». *Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques*, núm. 44 (1960), p. 441-469.
12. «L'antiphonaire de l'office». *Compagnie de Saint-Sulpice: Bulletin du Comité des Études*, vol. 5, núm. 32 (1961), p. 21-28.
13. «L'ordination diaconale dans le rite romain». *Compagnie de Saint-Sulpice: Bulletin du Comité des Études*, vol. 6, núm. 36 (1962), p. 38-45.
14. «Les premiers bréviaires de Saint-Gall (deuxième quart du XIe s.)». A: DURING, W. [ed.]. *Liturgie, Gestalt und Vollzug. Festschrift J. Pascher*. Múnic, 1963, p. 104-113.

15. «Lectures de la messe et liturgie comparée». *Compagnie de Saint-Sulpice: Bulletin du Comité des Études*, vol. 7, núm. 44 (1963), p. 286-298.
16. «La question du système des lectures de la liturgie byzantine». *Miscellanea liturgica in onore di S. E. il Cardinale G. Lercaro*. Vol. 2. Roma, 1967, p. 261-271.
17. «La nouvelle prière eucharistique de la liturgie anglicane». LMD, núm. 94 (1968), p. 139-142.
18. «Le Sanctus romain et les anaphores orientales». *Melanges liturgiques offerts au R. P. Dom Bernard Botte*. Lovaina, 1972, p. 167-174.
19. «Die Taufkommunion der kleinen Kinder in der lateinischen Kirche». MAUR, H. auf der; KLEINHEYER, M. B. [ed.]. *Zeichen des Glaubens. Studien zu Taufe und Firmung, Balthasar Fischer zum 60. Geburtstag*. Zurich; Einsiedeln; Colônia, 1972, p. 485-491.
20. «L'Office des Brigittines dans le contexte général de la liturgie médiévale». *Nordiskt Kolloquium II i Latinsk liturgiforskning*. Estocolm, 1972, p. 13-24.
21. «Histoire et éléments permanents de la prière chrétienne». LMD, núm. 109 (1972), p. 137-139.
22. «L'oeuvre scientifique de Dom Botte». LMD, núm. 114 (1973), p. 141-146.
23. «L'oeuvre liturgique de Josef Andreas Jungmann». LMD, núm. 121 (1975), p. 159-165.
24. «L'unification liturgique de l'Occident et la liturgie de la Curie romaine». *Liturgie de l'Église particulière et liturgie de l'Église universelle. Conférences Saint-Sierge 1975*. Roma, 1976, p. 155-167.
25. «La réforme liturgique de Trente et celle de Vatican II». LMD, núm. 128 (1976), p. 61-75.
26. «La liturgie dans les églises au Moyen Âge». *Art et Liturgie au Moyen Âge (Exposition)*. Paris, 1976, p. 19-21.
27. «Fonctionnement et signification de la prière universelle en Occident». LMD, núm. 129 (1977), p. 148-152.
28. «Les anciennes prières d'ordination». LMD, núm. 138 (1979), p. 93-122.
29. «L'Office de Corpus Christi et S. Thomas d'Aquin. État d'une recherche». *Revue des Sciences Philosophiques et Théologiques*, núm. 84 (1980), p. 491-507.
30. «L'Ordinaire de Mende, une oeuvre inédite de Guillaume Durand l'Ancien». *Liturgie et musique. IXe-XIVe s. Cahiers de Fanjeaux 17* [Tolosa], núm. 17 (1982), p. 239-249.
31. «Les tropes dans l'histoire de la liturgie et de la théologie». IVERSEN, G. [ed.]. *Research on Tropes. Proceedings of a Symposium organized by the Royal Academy of Literature, History and Antiquities and the Corpus Troporum, Stockholm June 1-3, 1981*. Estocolm, 1983, p. 7-16.
32. «Les livres liturgiques de l'Église de Mende». *Mens Concordet voci. Mélanges pour Mgr. Martimort*. Paris, 1983, p. 497-507.
33. «Histoire de la liturgie en Occident jusqu'au concile de Trento». A: MARTIMORT, A.-G. *L'Église en prière*. Vol. 1: *Principes de la liturgie*. Paris, 1983, p. 57-73.
34. «L'influence des chanoines de Lucques sur la liturgie du Latran». *Mélanges Antoine Chavasse. Recherche de Science Religieuse*, núm. 58 (1984), p. 31-41.
35. «Le *Corpus Antiphonolium Officii* et les antiphonaires carolingiens». *Colloques internationaux du C.N.R.S.: Grégoire le Grand. Chantilly, 16-19 septembre 1982*, Paris, 1986, p. 645-648.
36. «Les répons de l'Office nocturne pour la fête de S. Martin». A: FARNEDI, G.

- [ed.]. *Traditio et Progressio. Studi liturgici in onore del Prof. Adrien Nocent o.s.b.* Roma, 1988, p. 215-223.
37. «Le trésor des hymnes». LMD, núm. 173 (1988), p. 19-40.
 38. «La liturgie des chanoines réguliers de Saint-Ruf». *Le monde des chanoines (XIe-XIVe s.)*. Cahiers de Fanjeaux [Tolosa], núm. 24 (1989), p. 181-193.
 39. «Les Origines du culte chrétien de Mgr. Duchesne (1989). Une grande date dans les études liturgiques». LMD, núm. 181 (1990), p. 35-50.
 40. «La géographie des tropes dans la géographie liturgique du Moyen Âge carolingien et postcarolingien». *Quatrième Colloque européen sur les tropes*, Pérouse, 1987. A: LEONARDI, Cl.; MENESTO, E. [ed.]. *La tradizione dei tropi liturgici*. Spoleto, 1990, p. 13-24.
 41. *La liturgie dans l'histoire*. Paris, 1990 (Liturgie; 2).
 42. «The Different Forms of Liturgical 'Libelli'». AUSTIN, G. [ed.]. *Fountain of Life*, Washington, 1991, p. 23-34.
 43. «Les trésors de l'église et la liturgie». LMD, núm. 188 (1991), p. 73-85.
 44. «De l'Eucharistie-Prière au pain et au vin eucharistiés». HEINZ, A.; RENNING, H. [ed.]. *Gratias agamus. Studien zum eucharistischen Hochgebet. Für Balthasar Fischer*. Friburg, 1992, p. 111-115.
 45. «Les femmes et la liturgie au moyen âge». *La femme au moyen âge. La Documentation française*. Paris, 1992, p. 29-33.
 46. «Les saints du calendrier dans le cadre de l'histoire». *Historien et géographes* (sept. 1992).
 47. «L'hypothèse lotharingienne et la diffusion des tropes». ARLT, W.; BJÖRKVALL, G. [ed.]. *Recherches nouvelles sur les tropes liturgiques*. Estocolm, 1993, p. 231-237.
 48. «The Missal of a Church Adjacent to the Lateran. Roma, Archivio di Stato, ms. Sanctissimo Salvatore 997». A: HAIR, G. M.; AMITH, R. E. [ed.]. *Songs of the Dove and the Nightingale. Sacred and secular Music c. 900-c. 1600*. Sydney, 1994, p. 63-73.
 49. «Les répons de matines des trois nuits avant Pâques et la géographie liturgique du Moyen Âge latin». *Requirentes modos musicos. Mélanges Jean Claire*. Solesmes, 1955, p. 29-39.
 50. «La cathédrale et la liturgie dans le midi de la France». *La cathédrale (XIIe-XIVe s.)*. Cahiers de Fanjeaux [Tolosa], núm. 30 (1995), p. 219-229.
 51. «Le culte des saints dans la liturgie d'Occident entre le XIe et le XIIIe s.». *Le culte des saints aux IXe-XIIIe s. Actes du Colloque tenu à Poitiers les 15-17 septembre 1993*. Poitiers, 1995, p. 85-89.
 52. «The Meaning and the Function of the Introit». A: LILLIE, E. L.; PETERSEN, N. H. [ed.]. *Liturgy and the Arts in the Middle Ages*. Copenhague, 1996, p. 64-74.
 53. «Églises doubles et groupes d'églises du point de vue de l'histoire de la liturgie». *Antiquité Tardive*, núm. 4 (1996), p. 51-54.
 54. «Cluny dans la géographie de l'office divin». *Saint Mayeul et son temps. Congrès de Valensole 1994*. Digne-les-Bains, 1997, p. 233-241.
 55. *The Medieval Officium Quotidianum de Beata Maria Virgine and its Organisation in the various local Liturgies*. Societas Liturgica, Congrès de Turku (Finlandia), 1997. (*Pro manuscripto*).
 56. «La liturgie de la mort en France méridionale (XIIe-XIVe s.)». *La mort et l'au-delà en France méridionale. Cahiers de Fanjeaux [Tolosa]*, núm. 33 (1998), p. 65-75.

57. «Office liégeois et office romain de la Fête-Dieu». HAQUIN, A. [ed.]. *Fête-Dieu (1246-1996). Actes du colloque de Liège*. Louvain-la-Neuve, 1999, p. 117-126.
58. «Unite et diversité dans la liturgie médiévale. Le cas de l'évangile de la messe». A: HENRIET, P.; LEGRAS, A. M. *Au cloître et dans le monde. Mélanges Paulette L'Hermite-Leclercq*. Paris, 2000, p. 339-346 (Cultures et Civilisations Médiévales; 23).
59. «La liturgie à l'époque romane». *Les Cahiers de Saint-Michel de Cuxa*, núm. 34 (2003), p. 7-12.
60. *Aux origines de la liturgie dominicaine: Le manuscrit Santa Sabina XIV L 1*. BOYLE, L. E.; GY, P. M. [ed.]. Paris, 2004.